

حسین مکی
(۱۳۷۸ - ۱۲۹۰ ه.ش)

سیاستمدار، نماینده ادوار ۱۶ و ۱۷ مجلس شورای ملی و از اعضای کمیسیون نفت هنگام ارائه طرح ملی شدن صنعت نفت ایران بود. مکی بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، مدتی بازداشت شد. او پس از آزادی از زندان، به نگارش تاریخ روی آورد و آثار متعددی همچون «کتاب سیاه»، «زندگانی سیدحسن مدرس»، «تاریخ بیست ساله ایران» و «زندگی میرزاتقی خان امیر کبیر» را از خود باقی گذاشت.

انقلاب اسلامی؛ مایه سربلندی ایران و ایرانی

بخش هفتم/ انقلاب اسلامی ملت ایران، قدرتمند اما مهر بان و باگذشت و حتی مظلوم بوده است. مرتکب افراط‌ها و چپ‌روی‌هایی که مایه ننگ بسیاری از قیام‌ها و جنبش‌هاست، نشده است. در هیچ معرکه‌ای حتی با آمریکا و صدام، گلوله اول را شلیک نکرده و در همه موارد، پس از حمله دشمن از خوددفاع کرده‌و البته ضربت متقابل را محکم فرودآورده است. این انقلاب از آغاز تا امروز نه بی‌رحم و خون‌ریز بوده و نه منفعل و مرزد. با صراحت و شجاعت در برابر زورگویان و گر دنکشان ایستاده‌و از مظلومان و مستضعفان دفاع کرده است. این جوانمردی و مروت انقلابی، این صداقت و صراحت و اقتدار، این دامنه عمل جهانی و منطقه‌ای در کنار مظلومان جهان، مایه سربلندی ایران و ایرانی است، و همواره چنین باد.

تاریخ جهان

عبدالکریم قاسم کودتاکننده‌ای قربانی کودتا!

عبدالکریم قاسم، نظامی و سیاستمدار عراقی، در سال ۱۹۱۴ میلادی در شهر بغداد دیده به جهان گشود.

به گزارش پایگاه مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، او در خانواده‌ای فقیر پرورش یافت و سال‌های کودکی خود را در کنار پدرش، به حرفه تجاری و کشاورزی گذراند. قاسم دوره دبیرستان را در رشته ادبی و با کسب نمرات ممتاز به پایان برد. او پس از پایان تحصیلات، به عنوان معلم مدرسه ابتدایی، در شهر شامیه قادسیه، واقع در جنوب عراق، مشغول تدریس شد و پس از یک سال درس دادن، در سال ۱۹۳۲، به دانشکده نظامی رفت و ۱۵ سال بعد، موفق به دریافت درجه سر تیپی ستاد شد. قاسم در سال ۱۹۵۶، فرماندهی یکی از تیپ‌های ارتش عراق را در اختیار داشت و به ریاست کمیته «افسران آزاد»، کمیته‌ای که به ساقط کردن رژیم سلطنتی و پایان دادن به روابط عراق و انگلیس می‌انداشید، برگزیده شد. ۲۳ تیر ۱۳۳۹، ژنرال عبدالکریم قاسم، با کمک سرهنگ عبدالسلام عارف و نیروهایی که در اختیار داشت، در عراق کودتا کرد و ملک فیصل دوم، پادشاه عراق، نوری سعید نخست وزیر و عده زیادی از مقامات مملکتی را به طرز فجیعی به قتل رساند و نظام جمهوری را در این کشور اعلام کرد؛ اما خودش رئیس جمهور نشد. شورایی مرکب از سه نفر برای اداره کشور تشکیل شد و قاسم، مقام ریاست شور او در عین حال، مقام نخست وزیر و وزارت دفاع را بر عهده گرفت. وی در ژانویه ۱۹۵۹، به درجه سپهبدی ستاد رسید و در همین سال بود که مورد سوء قصد یک گروه پنج نفره از حزب بعث که صدام یکی از اعضای آن بود، قرار گرفت و به شدت زخمی شد. قاسم ظاهر افسر میهن پرستی بود، ولی در مملکت داری و اداره امور، هیچ تجربه‌ای نداشت و از اوضاع جهان و سیاست، بی اطلاع بود. از آن جا که وی گرایش‌های فکری و سیاسی چپ گرایانه داشت، روابط دیپلماتیک کشورش را با اتحاد جماهیر شوروی و دیگر کشورهای سوسیالیست گسترش داد. او عملاً سیاستی ضد آمریکایی در پیش گرفت. قاسم سر انجام در کودتای سال ۱۹۶۳ و در محوطه ساختمان رادیو عراق، به قتل رسید.

جواد نوائیان رودسری
info@khorasannews.com

دیگر برای همه ایرانی‌ها معلوم شده بود که انگلیس، حاضر نیست حقوق آن‌ها را به رسمیت بشناسد. دولتی که از دوره فتحعلی‌شاه قاجار به بعد، بازبگر بسیاری از وقایع و رخداد‌های تاریخ ایران بود، پس از خروج روس‌ها از کشور ما، این سرزمین را ملک و حق خود می‌دانست و حتی یک‌بار، در ۱۹۱۹ میلادی، به فکر مستعمره کردن ایران افتاد؛ نقشه‌ای که البته به دلیل مقاومت‌های شدید داخلی و فشار‌های بین المللی، راه به جایی نبرد. با این حال، بختک بریتانیا روی منابع نفتی ایران، دایمی به نظر می‌رسید و کسی گمان نمی‌کرد بشود از پس آن‌ها، به این راحتی‌ها برآمد. انگلیسی‌ها هم، برنامه خود را طوری تنظیم کرده بودند که دست ایرانی جماعت، به منابع نفتی خودش نرسد؛ ایرانی‌ها فقط به عنوان کارگر یا دست بالا، کارگر ماهر به کار گرفته می‌شدند.

انگلیسی‌ها، مدیریت و اداره پالایشگاه و امور مربوط به استخراج ابر عهده داشتند و در مشاغل فنی غیر حساس نیز، از تکنسین‌های اروپایی یا هندی استفاده می‌کردند. پرواندا آبراهامیان، در کتاب «کودتا»، گزارش می‌تکان دهنده را به نقل از منابع اطلاعاتی سفارت انگلیس، در باره وضعیت کارگران ایرانی مشغول به کار در صنعت نفت، ارائه کرده است؛ گزارش که نشان می‌دهد بر خورد انگلیسی‌ها با ایرانیان، یعنی صاحبان اصلی منابع نفتی، از چارچوب‌های معمولی استعمارگری عبور کرده‌و به رویکردهای نژادپرستانه تبدیل شده بود. این رفتار‌ها، کاسه صبر ایرانی‌ها را لبریز کرد. تپاوهایی برای محدود کردن فعالیت انگلیس در صنعت نفت ایران، از اواسط دهه ۱۳۲۰ آغاز شد؛ اما چند سال طول کشید تا به مرحله مطلوب برسد. بعد از مقاومت اقلیت مجلس پانزهم در برابر لایحه الحاقی به قرار داد نفتی رضاشاه با انگلیسی‌ها و نطق معروف حسین مکی در آخرین شب دوره پانزدهم که از نیمه شب گذشت و مجلس را از رسمیت انداخت، انگلیس به فکر انتخاب راه‌های دیگری برای مهار این اشتیاق عمومی افتاد؛ روی کار آوردن حاجیعلی رزم‌آرا.

توده‌نی به «پایمن»

رزم‌آرا در تابستان سال ۱۳۲۹، به نخست‌وزیری رسید. نمایندگان اقلیت که از وابستگی‌های وی خبر داشتند، از انتخابش برآشفتنند. اما سفارت انگلیس به دنبال برقراری ارتباط با سران مخالفان هم بود؛ افرادی مانند حسین مکی، حسین فاطمی، حائری‌زاده و البته، دکتر مصدق. انگلیسی‌ها می‌دانستند که در برابر آیت‌... کاشانی، هیچ شانس نمی‌دارند؛ او در همان ابتدا آب پاکی را روی دستشان ریخته و وعده داده بود که اجازه نخواهد داد «یک قطره از نفت ایران» به دست انگلیسی‌ها برسد. به همین دلیل، سفارت ترجیح داد با مکی و اردمذا که شده‌و هر طور شده، به اصطلاح، سر و صدا‌ها را بخواباند. واسطه دیدار با مکی، حسین فرهودی بود، نماینده دزدفول در مجلس که البته رابطه خیلی خوبی هم با سفارت انگلیس داشت. جلسه با اطلاع دکتر مصدق در منزل فرهودی برگزار شد. از طرف مخالفان، مکی و فاطمی آمده بودند و از طرف سفارت، پایمن در جلسه حاضر شد. نماینده سفارت که گمان می‌کرد در این جلسه می‌تواند با تطمیع مخالفان یا احیاناً قبولاندن تقسیم با لماناصه سود نفت به آن‌ها، به نتایج مدنظر طرف انگلیسی برسد، با پرسشی صریح و قاطع از سوی فاطمی و مکی روبه‌رو شد.

صفحه آرایی

واحد صفحه‌آرایی روزنامه خراسان سفارش می‌پذیرد

۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰
layout@khorasannews.com

فراخوان مناقصه عمومی

به شماره ۹۲/۸ م (نوبت اول)

سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی در نظر دارد عملیات اجرایی تکمیل و احداث شبکه برق رسانی به مجتمع گلخانه ای شهرستان خلیل آباد با مبلغ برآوردی ۶/۵۷۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال (اوراق خزانه اسلامی، اعتبارات ۷۰۷ بند ب تبصره ۵ با سررسید ۹۸/۶/۲۸) خود را از طریق مناقصه عمومی به پیمانکاران واجد شرایط (رشته برق پایه پنج) که دارای گواهی صلاحیت انجام کار از شرکت برق منطقه ای خراسان رضوی می باشند براساس ضوابط تعیین شده در اسناد مناقصه واگذار نماید. لذا از کلیه پیمانکاران فوق دعوت می شود جهت دریافت اسناد از تاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۲۰ لغایت ۱۳۹۷/۱۲/۲۷ یا کد فراخوان ۰۰۰۰۹۷۳۲۶۶۰۰۰۲۰ به سایت سامانه تدارکات الکترونیکی دولت (ستاد) به آدرس http://setadiran.ir مراجعه نمایند. شماره تلفن ۳۷۰۱۶۶۰۵ در ساعات اداری جهت پاسخگویی به سؤالات مناقصه، ضمنا هزینه درج آگهی به عهده برنده مناقصه می باشد.

سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی

۰۷۷۱۸۵۹۰۹

طرح ملی شدن صنعت نفت چگونه به مجلس رسید؟

رویارویی‌های آشتی‌ناپذیر پیش از پیروزی بزرگ

تهران - ۱۳۲۹: صحنه‌ای از تظاهرات مردم در حمایت از ملی شدن صنعت نفت

ایران کوتاه کرد؛ آن‌ها بر این خواسته پامی فشر دند که نفت باید صدر در صدملی شود. به این ترتیب طرح ملی شدن صنعت نفت روی کاغذ نوشته شد: «به نام سعادت ملت ایران و به منظور کمک به تأمین صلح جهانی، امضا کنندگان ذیل پیشنهاد می‌نماییم که صنعت نفت ایران در تمام مناطق، بدون استثنا، ملی اعلام شود؛ یعنی تمام عملیات اکتشاف و استخراج و بهره‌برداری در دست دولت قرار گیرد.». بحث در اطراف این طرح، در کمیسیون نفت مجلس شورای ملی در بهمن ماه سال ۱۳۲۹ آغاز شد؛ اما ارائه آن به مجلس، به دلیل فعالیت‌های رزم‌آرا و بیم از اقدامات قهرآمیز او، ممکن نشد. پس از کشته شدن رزم‌آرا در ۱۶ اسفند ۱۳۲۹، مسیر برای ارائه طرح در مجلس شورای ملی هموار شد. روز ۱۷ اسفند ۱۳۲۹، طرحی را که در آن جلسه مهم نوشته بودند، با قید و

حسین مکی در جلد دوم «کتاب سیاه» می‌نویسد: «فاطمی پر سید: [چرا شما از رزم‌آرا حمایت می‌کنید و علی‌رغم افکار عمومی و [خواست ملت ایران، او را به ملت تحمیل کرده‌اید؟ پایمن باهامان لایحه مخصوص خود که فارسی را هم خوب حرف می‌زد، جواب داد: ما در امور داخلی ایران مداخله نمی‌کنیم. من در جواب گفتم: اگر شما مداخله نداشتید، پس او چطور نخست‌وزیر شد؟ فاطمی هم شواهدی آورد. در خلال این گفت‌وگوها، ناگهان پایمن سوال کرد: شما راجع به نفت چه می‌خواهید بکنید؟ دکتر فاطمی باهامان لایحه‌ای که پایمن فارسی صحبت می‌کرد، جواب داد: این‌ها مداخله در امور داخلی ماست و شما [هم] که در امور داخلی ما مداخله نمی‌کنید و نباید [هم] مداخله کنید. رنگ پایمن تغییر کرد و به عنوان اعتراض از جا بلند شد و با عصبانیت رفت.». بر خورد صریح فاطمی، انعکاسی از نگاه ملی به مسئله نفت و حضور انگلیسی‌ها بود؛ ایرانیان دیگر حاضر نبودند ریختِ انگلوسا کسون‌ها را ببینند.

در جلسه منزل نریمان چه گذشت؟

شکست گفت‌وگوهای پایمن و دیگر نمایندگان سفارت انگلیس، مقدمه‌ای برای یک اتفاق بزرگ محسوب می‌شد. در یکی از شب‌های زمستان سال ۱۳۲۹، منزل محمود نریمان، شاهد برگزاری یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین جلسات تاریخ معاصر ایران بود. همه فعالان این عرصه گرد هم آمده بودند؛ حائری‌زاده، نریمان، مکی، آزاد، بقایی، مصدق، آیت‌... کاشانی و تعدادی دیگر. موضوع جلسه، طرح لایحه ملی شدن صنعت نفت بود؛ آرمان ملت ایران. جلسه با فراز و فرودهایی همراه بود. برخی، مانند حائری‌زاده، معتقد بودند که بهتر است اکتشاف و استخراج ملی شود و پالایش، حمل و نقل و فروش بر عهده شرکتی باشد که ۵۱ درصد سهام آن به دولت ایران تعلق دارد؛ مشروط بر این که کشور‌های دیگر دارنده ۴۹ درصد سهام، هیچ کدام بیش از ۱۰ درصد سهم نداشته باشند. حائری‌زاده، فقدان امکانات حمل و نقل و فروش نفت را برای ایران، دلیل این پیشنهاد می‌دانست. بحث و بررسی در باره این پیشنهاد، ساعتی طول کشید. شاید دکتر مصدق که پیشتر، به دنبال تقسیم با لماناصه سود صنعت نفت، میان ایران و شرکت انگلیسی بود، تمایل داشت که پیشنهاد حائری‌زاده تصویب شود؛ اما یک گروه پنج نفره، متشکل از آیت‌... کاشانی، فاطمی، مکی، نریمان و آزاد، معتقد بودند که باید دست انگلیس را از صنعت نفت

پایمن (نماینده سفارت انگلیس)

سوال کرد: شما راجع به نفت چه می‌خواهید بکنید؟ دکتر فاطمی باهامان لایحه‌ای که پایمن فارسی صحبت می‌کرد، جواب داد: این‌ها مداخله در امور داخلی ماست و شما [هم] که در امور داخلی ما مداخله نمی‌کنید و نباید [هم] مداخله کنید. رنگ پایمن تغییر کرد و به عنوان اعتراض از جا بلند شد و با عصبانیت رفت.». بر خورد صریح فاطمی، انعکاسی از نگاه ملی به مسئله نفت و حضور انگلیسی‌ها بود؛ ایرانیان دیگر حاضر نبودند ریختِ انگلوسا کسون‌ها را ببینند

ایران کوتاه کرد؛ آن‌ها بر این خواسته پامی فشر دند که نفت باید صدر در صدملی شود. به این ترتیب طرح ملی شدن صنعت نفت روی کاغذ نوشته شد: «به نام سعادت ملت ایران و به منظور کمک به تأمین صلح جهانی، امضا کنندگان ذیل پیشنهاد می‌نماییم که صنعت نفت ایران در تمام مناطق، بدون استثنا، ملی اعلام شود؛ یعنی تمام عملیات اکتشاف و استخراج و بهره‌برداری در دست دولت قرار گیرد.». بحث در اطراف این طرح، در کمیسیون نفت مجلس شورای ملی در بهمن ماه سال ۱۳۲۹ آغاز شد؛ اما ارائه آن به مجلس، به دلیل فعالیت‌های رزم‌آرا و بیم از اقدامات قهرآمیز او، ممکن نشد. پس از کشته شدن رزم‌آرا در ۱۶ اسفند ۱۳۲۹، مسیر برای ارائه طرح در مجلس شورای ملی هموار شد. روز ۱۷ اسفند ۱۳۲۹، طرحی را که در آن جلسه مهم نوشته بودند، با قید و

حسین مکی در جلد دوم «کتاب سیاه» می‌نویسد: «فاطمی پر سید: [چرا شما از رزم‌آرا حمایت می‌کنید و علی‌رغم افکار عمومی و [خواست ملت ایران، او را به ملت تحمیل کرده‌اید؟ پایمن باهامان لایحه مخصوص خود که فارسی را هم خوب حرف می‌زد، جواب داد: ما در امور داخلی ایران مداخله نمی‌کنیم. من در جواب گفتم: اگر شما مداخله نداشتید، پس او چطور نخست‌وزیر شد؟ فاطمی هم شواهدی آورد. در خلال این گفت‌وگوها، ناگهان پایمن سوال کرد: شما راجع به نفت چه می‌خواهید بکنید؟ دکتر فاطمی باهامان لایحه‌ای که پایمن فارسی صحبت می‌کرد، جواب داد: این‌ها مداخله در امور داخلی ماست و شما [هم] که در امور داخلی ما مداخله نمی‌کنید و نباید [هم] مداخله کنید. رنگ پایمن تغییر کرد و به عنوان اعتراض از جا بلند شد و با عصبانیت رفت.». بر خورد صریح فاطمی، انعکاسی از نگاه ملی به مسئله نفت و حضور انگلیسی‌ها بود؛ ایرانیان دیگر حاضر نبودند ریختِ انگلوسا کسون‌ها را ببینند

خراسان

سررسید و تقویم رومیزی ۹۸

با چاپ اختصاصی

(طراحی و عکاسی صنعتی)

۷۱۳ و ۳۷۰۰۹۷۱۴

خراسان

سررسید و تقویم رومیزی ۹۸

با چاپ اختصاصی

(طراحی و عکاسی صنعتی)

۷۱۳ و ۳۷۰۰۹۷۱۴

بلوار سازمان آب / نبش خیابان شهیدصادقی ۱۸

۰۷۷۱۸۵۹۰۹

پذیرش غیر حضوری آگهی‌های

تیریک، تقدیر و تشکر

پذیرش تلفنی:

۳۷۰۰۹۹۹۹

پذیرش تلفناری:

۰۹۱۵۴۷۱۱۳۰۰